

100-річний ювілей

українського правознавця Романа Васильовича Бершеди

Р. В. Бершеда

доктор юридичних наук, професор

18 жовтня 2012 року в Інституті держави і права НАН України ім. В. М. Корецького відбулося засідання Вченої ради, на якому вшановано пам'ять відомого українського вченого-правознавця та педагога, доктора юридичних наук, професора Романа Васильовича Бершеди (20.07.1912–23.10.1979 рр.).

Відкриваючи засідання, директор Інституту держави і права академік НАН України Ю. С. Шемшученко підкреслив, що Р. В. Бершеда та його особистий внесок в українську правову науку і підготовку юридичних кадрів добре відомі старшому поколінню українських юристів, тим, хто в різні часи працював разом із професором Р. В. Бершедою, слухав виступи цього «лектора від бога», ученого і педагога, непересічної особистості, спілкування з якою на завжди залишилося в пам'яті всіх, хто його знав.

Академік Ю. С. Шемшученко нагадав присутнім, що Р. В. Бершеда як один з провідних українських фахівців у галузі державного права та адміністративного права, автор понад 150 наукових праць, які використовувалися в науковій роботі та навчальному процесі, активно співпрацював з Інститутом держави і права з багатьох напрямків. Саме тут він захистив док-

торську дисертацію, тривалий час був членом спеціалізованої ради Інституту із захисту кандидатських і докторських дисертацій та брав активну участь у її роботі.

Директор Інституту держави і права особливо наголосив на ролі Р. В. Бершеди у становленні та розвиткові юридичної освіти в Україні: від директора Київської юридичної школи Міністерства юстиції УРСР до більш ніж 30-річного викладання юридичних дисциплін у Вищій партійній школі (ВПШ) при ЦК Компартії України, Київському державному університеті та Київському педагогічному інституті.

Академік Ю. С. Шемшученко розповів про конкретні заходи, які здійснюються в Інституті держави і права з метою вивчення та популяризації здобутків української юридичної думки – спадщини провідних юристів України, які працювали безпосередньо в Інституті або, як і професор Р. В. Бершеда, брали активну участь у його діяльності.

Присутній на засіданні Вченої ради директор Інституту законодавства Верховної Ради України, член-кореспондент НАН України О. Л. Копиленко привітав запроваджену в Інституті держави і права практику дослідження наукової спадщини попередніх поколінь українських учених-правознавців – тих, хто стояв біля витоків вітчизняної юридичної науки.

У виступі О. Л. Копиленка йшлося також про спадкоємність поколінь серед науковців, зокрема вчених-правознавців.

«Педагог, учений, вихователь» – так охарактеризував професора Р. В. Бершеду ветеран вітчизняного правознавства, провідний науковий співробітник Інституту держави і права НАН України, доктор юридичних наук, професор В. Д. Бабкін. Він виділив декілька етапів

розвитку українського правознавства. Зокрема діяльність Р. В. Бершеди доповідач відніс до періоду, коли крок за кроком виникає наука про право, просякнута духом дореволюційного демократизму, орієнтована на гуманізм та справедливість. Професор Р. В. Бершеда брав активну участь у цій роботі, досліджуючи проблеми державного та конституційного права в їх взаємозв'язку з розвитком теорії держави і права. У цьому контексті В. Д. Бабкін згадав про схожість наукових поглядів та особисту дружбу, яка поєднувала Р. В. Бершеду з відомим в Україні та за кордоном фахівцем у галузі теорії держави і права членом-кореспондентом НАН України П. О. Недбайлом.

Торкаючись педагогічної діяльності професора Р. В. Бершеди, В. Д. Бабкін зауважив, що, пройшовши непростий життєвий шлях, він учив не лише праву, а й науці життя. Виступи та лекції Р. В. Бершеди відзначалися глибоким знанням теорії і практики, поєднували в собі критичність та конструктивізм. У пошуку вирішення проблем професор Бершеда орієнтувався на консенсус, творчі засади, а не на конфронтацію.

Згадуючи про особисті риси відомого вченого-правознавця, В. Д. Бабкін підкреслив, що він відрізнявся невтомною енергією, тактовністю, щедрістю, доброзичливістю та людяністю.

Член Вченої ради Інституту держави і права, перший заступник директора Інституту законодавства Верховної Ради України, академік НАПрН України О. В. Зайчук зазначив, що всіляко підтримує здійснювану в Інституті держави і права під керівництвом академіка НАН України Ю. С. Шемшученка роботу з вивчення та популяризації наукової спадщини українських правознавців, однією з важливих складових якої є здобутки

професора Р. В. Бершеди. Торкаючись спадкоємності поколінь, О. В. Зайчук послався на співпрацю із сином професора Р. В. Бершеди – членом-кореспондентом НАН України Є. Р. Бершедою в колективі Інституту законодавства та згадав про свого батька – колишнього багаторічного Міністра юстиції України та Голову Верховного Суду України, якого поєднувало з Р. В. Бершедою не лише навчання у Київській юридичній школі, але й подальша спільна наукова та педагогічна діяльність, пов'язана із розповсюдженням правових знань.

У засіданні Вченої ради брав участь та виступив син професора Р. В. Бершеди – член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, Надзвичайний і Повноважний посол України Є. Р. Бершеда (виступ додається). Ю. С. Шемшученко наголосив на необхідності продовження популяризації надбань української юридичної думки. Він нагадав присутнім, що Р. В. Бершеда в 70-ті роки був яскравим прибічником зміцнення державно-владних повноважень Рад, істотного підвищення їхньої ролі у керівництві всіма сферами суспільного життя. Учений був серед тих, хто закладав фундамент демократичної та юридичної думки в Україні.

*Академік НАПрН України
О. В. Зайчук*

Слово про батька (Виступ Є. Р. Бершеди)

Для сина 100-річчя батька це життєвий рубіж, який спонукає до роздумів та спроби самооцінки, через минуле і сучасне сприйняття батька колегами, друзями та рідними.

Мій батько пішов з життя у жовтні 1979 р. у віці 67 років. У мене зараз той же вік, але, здається, наші батьки були дорослішими. Дорослішим було покоління, на долю якого випали війна та репресії, яке жило у закритому суспільстві та в умовах ізоляції країни від зовнішнього світу.

Батько сповідував трудову філософію життєвого успіху, належав до тих, хто «сам себе зробив» і вже цим заслуговує на повагу.

Мій дід Василь Федорович умів обробляти землю, але не вмів читати і писати. Водночас на могилі своїх батьків, у м. Славуті Хмельницької області, Роман Васильович Бершеда написав: «Праця і благородство прикрашали Вас». Це були його особисті та наші сімейні моральні цінності. На прикладі власного життя батько навчав сподіватися на свої сили, бути оптимістом та не опускати руки в будь-якій ситуації.

Засвоївши ці уроки, я, із свого боку, намагався поділитися досвідом із своєю дочкою Тетяною, яка народилася після смерті діда, але стала юристом, щоправда, не лише українським, але й швейцарським.

У пошані в нас удома були родинні пріоритети. Батьки одружилися у листопаді 1940 р., у липні 1941 батько добровільно пішов на фронт, у 1942 році мати, як і сотні тисяч інших жінок, отримала повідомлення «пропал безвести», але дочекалася чоловіка, який сам, долаючи смертельні небезпе-

ки, вийшов з оточення та приєднався до діючої армії.

Батько не надто вдавався до спогадів про війну, але багато читав про неї, а у військових мемуарах Константина Симонова є посилання на отриманий ним лист від професора Р. В. Бершеди.

Відданість інтересам родини, вічним ідеалам правди, справедливості, скромності, патріотизму, не надто модної нині безкорисливості, – усе це я бачив на власні очі у світосприйнятті та вчинках свого батька.

Він умів не лише працювати, але й відпочивати. Любив і розумів природу, був азартним рибалкою і шахістом, книголюбом і театралом.

Завдяки батькові, у мене з'явився інтерес до історії та політики, економіки, міжнародних відносин, філософії та права.

Невтомний трудівник, щира і товариська людина, він намагався допомагати всім, хто цього потребував, та мав широке коло спілкування. Серед друзів батька такі яскраві постаті, як учені-юристи член-кореспондент Академії наук України П. О. Недбайло, академік НАН України Б. М. Бабій, професори В. М. Терлецький, А. П. Таранов, В. Д. Бабкін, А. П. Ткач, професор-історик М. Я. Варшавчик, відомий московський професор Н. П. Фарберов. Батько приятелював з академіком НАН України В. М. Корецьким, професором С. Н. Ландкофом, міністром юстиції В. Г. Зайчуком, професором Ф. Г. Бурчаком. Серед моїх друзів він виділяв колишніх співробітників Інституту держави і права, відомих учених-юристів В. І. Євінтова та В. К. Забігайла. Усі ці дуже різні люди мали спільну рису – вони були непересічними особистостями.

Вдячний за все своєму батькові, який був для мене взірцем, учителем, без-

заперечним авторитетом та старшим другом.

Сьогоднішнє зібрання – це тривалий у часі резонанс професіоналізму та людяності Романа Васильовича Бершеди. Воно важливе для моєї родини, але воно важливе й з інших міркувань. Це ще одна ознака високої професійної культури вітчизняних правознавців – того, що в Інституті держави і права пам'ятають своїх попередників – вчених та педагогів, які у післясталінські часи, крок за кроком відроджували традиції української юридичної школи, хто готував ґрунт для сучасних правників – активних учасників розбудови демократичної європейської України.

Дозвольте від імені нашої родини подякувати Вченій раді та директорові Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, академікові НАН України Ю. С. Шемшученку за високу оцінку професійних та людських якостей мого батька Романа Васильовича Бершеди.